

تلخیص نهایة الحکمة

سید علی اکبر حسینی نژاد

انتشارات قدس

تلخیص نہایۃ الحکمہ

مؤلف: سید علی اکبر حسینی نژاد

قطع: وزیری - ۲۲۴ صفحہ

نوبت چاپ: اول - بہار ۱۳۸۵

چاپ: سپہر قم

شمارگان: سہ ہزار نسخہ

لیتوگرافی: سجاد

ناشر: انتشارات قدس

قم: خیابان شہداء - کوچہ ممتاز - تلفکس ۷۷۴۴۰۵۳ - ۰۲۵۱

- کلیہ حقوق محفوظ می باشد -

شابک: ۹۶۴-۲۵۴۹-۰۲-۶ ISBN: 964-2549-02-6

مرکز پخش: کتابفروشی حسینی

قم: خیابان ارم/ پاساژ قدس / طبقہ ہمکف / پلاک ۸۸

تلفن: ۷۷۳۷۴۰۵-۰۲۵۱-۰۹۱۲۲۵۳۷۵۴۶ ہمراہ

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

فهرست مطالب

مرحله اول: احکام کلی وجود	۱۳
فصل اول: اشتراک معنوی وجود	۱۵
فصل دوم: اصالت وجود و اعتباری بودن ماهیت	۱۶
فصل سوم: تشکیک در حقیقت وجود	۲۴
فصل چهارم: احکام عدم	۲۶
فصل پنجم: تکرار ناپذیری وجود	۲۸
مرحله دوم: وجود مستقل و رابط	۳۱
فصل اول: وجود مستقل و رابط	۳۳
فصل دوم: تفاوت وجود رابط و مستقل	۳۴
فصل سوم: اقسام وجود نفسی	۳۵
مرحله سوم: وجود ذهنی و خارجی	۳۷
فصل: وجود ذهنی و خارجی	۳۹
مرحله چهارم: مواد قضایا (واجب، ممکن، ممتنع)	۴۳
فصل اول: اقسام مفهوم (واجب، ممکن، ممتنع)	۴۵
فصل دوم: اقسام مواد ثلاث	۴۹

- فصل سوم: ماهیت واجب الوجود بالذات ٥٢
- فصل چهارم: واجب الوجود بالذات از هر جهت ٥٤
- فصل پنجم: الشیء ما لم يتشخص لم یوجد ٥٦
- فصل ششم: نیاز ممکن به علت ٥٩
- فصل هفتم: ممکن حدوثاً و بقاءً محتاج علت است ٦١
- فصل هشتم: احکام ممتنع بالذات ٦١
- مرحله پنجم: ماهیت و احکام آن ٦٥
- فصل اول: الماهیة من حیث هی لا موجودة و لا معدومة ٦٧
- فصل دوم: اعتبارات ماهیت ٦٨
- فصل سوم: کلی و جزئی ٦٩
- فصل چهارم: ذاتی و عرضی ٧١
- فصل پنجم: جنس، فصل، نوع ٧٢
- فصل ششم: احکام فصل ٧٥
- فصل هفتم: احکام نوع ٧٧
- مرحله ششم: مقولات دهگانه ٨١
- فصل اول: مقولات ٨٣
- فصل دوم: جوهر ٨٥
- فصل سوم: اقسام جوهر ٨٧
- فصل چهارم: ماهیت جسم ٨٨
- فصل پنجم: ماده و اثبات آن ٩٠
- فصل ششم: جدائی ناپذیری ماده و صورت از یکدیگر ٩١
- فصل هفتم: صورت‌های نوعی ٩٢
- فصل هشتم و نهم: کم و اقسام آن ٩٣

فصل دهم: احکام کم.....	۹۵
فصل یازدهم: کیف و اقسام آن.....	۹۶
فصل دوازدهم: کیف محسوس.....	۹۶
فصل سیزدهم: کیف مختص به کم.....	۹۷
فصل چهاردهم: کیف استعدادی.....	۹۷
فصل پانزدهم: کیف نفسانی.....	۹۷
فصل شانزدهم: اضافه.....	۱۰۲
فصل هفدهم: این.....	۱۰۴
فصل هیجدهم: متی.....	۱۰۵
فصل نوزدهم: وضع.....	۱۰۵
فصل بیستم: جده یا ملک یا له.....	۱۰۶
فصل بیست و یکم: مقوله آن یفعل و ان ینفعل.....	۱۰۶
مرحله هفتم: واحد و کثیر.....	۱۰۹
فصل اول: بداهت مفهوم وحدت و کثرت.....	۱۱۱
فصل دوم: اقسام واحد.....	۱۱۲
فصل سوم: «این همانی» در وحدت و «غیریت» در کثرت.....	۱۱۴
فصل چهارم: اقسام حمل.....	۱۱۵
فصل پنجم: تغایر.....	۱۱۵
فصل ششم: تقابل تناقض یا سلب و ایجاب.....	۱۱۶
فصل هفتم: تقابل عدم و ملکه.....	۱۱۷
فصل هشتم: تقابل تضایف.....	۱۱۷
فصل نهم: تقابل تضاد.....	۱۱۸
مرحله هشتم: علت و معلول.....	۱۲۱
فصل اول: اثبات نظام علی در وجود.....	۱۲۳

فصل دوم: اقسام علت.....	۱۲۴
فصل سوم: وجوب وجود معلول و علت.....	۱۲۶
فصل چهارم: قاعدة الواحد لا یصدر عنه الا الواحد.....	۱۲۸
فصل پنجم: دور و تسلسل در علل.....	۱۲۹
فصل ششم: علت فاعلی.....	۱۳۰
فصل هفتم: اقسام علت فاعلی.....	۱۳۱
فصل هشتم: خدا تنها مؤثر حقیقی در عالم وجود (توحید افعالی).....	۱۳۳
فصل نهم: قوت و تقدّم وجودی فاعل تام نسبت به فعل خود.....	۱۳۴
فصل دهم: شیء بسیط هم فاعل و هم قابل نیست.....	۱۳۴
فصل یازدهم: علت غایی و اثبات آن.....	۱۳۵
فصل دوازدهم: غایت در کارهای گزاف.....	۱۳۸
فصل سیزدهم: بطلان اتفاق.....	۱۴۰
فصل چهاردهم: علت مادی و ضروری.....	۱۴۰
فصل پانزدهم: علت جسمانی.....	۱۴۲
مرحله نهم: قوه و فعل.....	۱۴۳
مقدمه:.....	۱۴۵
فصل اول: مسبوقیت حادث زمانی به قوه وجود.....	۱۴۶
فصل دوم: وجود بالقوه و بالفعل.....	۱۴۶
فصل سوم: تعریف حرکت و مقومات آن.....	۱۴۸
فصل چهارم: اقسام تغییر.....	۱۴۹
فصل پنجم: مبدأ و منتهای حرکت.....	۱۵۰
فصل ششم: مسافت حرکت.....	۱۵۰
فصل هفتم: مقولات دارای حرکت.....	۱۵۱
فصل هشتم: حرکت جوهری.....	۱۵۲

فصل نهم: موضوع حرکت.....	۱۵۴
فصل دهم: محرک یا فاعل حرکت.....	۱۵۶
فصل یازدهم: زمان.....	۱۵۷
فصل دوازدهم: سرعت و بطؤ.....	۱۶۰
فصل سیزدهم: سکون.....	۱۶۰
فصل چهاردهم: اقسام حرکت.....	۱۶۱
مرحله دهم: سبق و لاحق، و قدم و حدوث.....	۱۶۳
فصل اول: سبق و لاحق (تقدم و تأخر).....	۱۶۵
فصل دوم: ملاک سبق و لاحق.....	۱۶۷
فصل سوم: معیت.....	۱۶۸
فصل چهارم: معنای حدوث و قدم و اقسام آن.....	۱۶۸
فصل پنجم: حدوث و قدم زمانی.....	۱۶۹
فصل ششم: حدوث و قدم ذاتی.....	۱۷۰
فصل هفتم: حدوث و قدم به حق.....	۱۷۰
فصل هشتم: حدوث و قدم دهری.....	۱۷۰
مرحله یازدهم: عقل، عاقل و معقول.....	۱۷۱
فصل اول: تعریف، اقسام خواص علم.....	۱۷۳
فصل دوم: اتحاد عالم و معلوم (اتحاد عاقل و معقول).....	۱۷۵
فصل سوم: تقسیم علم حصولی.....	۱۷۸
فصل چهارم: تقسیم علم حصولی.....	۱۸۰
فصل پنجم: انواع تعقل (ادراک کلی).....	۱۸۱
فصل ششم: مراتب عقل.....	۱۸۱
فصل هفتم: توفیق صور علمی به عقل.....	۱۸۲
فصل هشتم: تصور و تصدیق.....	۱۸۳

فصل نهم: علم حصولی بدیهی و نظری.....	۱۸۴
فصل دهم: علم حصولی حقیقی و اعتباری.....	۱۸۶
فصل یازدهم: علم حضوری.....	۱۹۱
فصل دوازدهم: اتحاد عقل (علم)، عاقل و معقول در مجردات.....	۱۹۱
فصل سیزدهم: حصول علم به ذی السبب از راه علم به سبب.....	۱۹۲
فصل چهاردهم: علوم برای نفس ذاتی نیست.....	۱۹۳
فصل پانزدهم: اقسام دیگر علم.....	۱۹۳
مرحلة دوازدهم: الاهیات بالمعنی الاخص.....	۱۹۵
فصل اول: اثبات وجود واجب تعالی.....	۱۹۷
فصل دوم: براهین دیگر.....	۱۹۸
فصل سوم: واجب بالذات ماهیت ندارد.....	۲۰۰
فصل چهارم: واجب تعالی بسیط است.....	۲۰۰
فصل پنجم: توحید و نفی شرک.....	۲۰۱
فصل ششم: توحید ربوبی.....	۲۰۲
فصل هفتم: لیس کمثله شیء.....	۲۰۳
فصل هشتم: صفات واجب تعالی.....	۲۰۳
فصل نهم: صفات ذاتی.....	۲۰۴
فصل دهم: صفات فعلی.....	۲۰۵
فصل یازدهم: علم واجب تعالی.....	۲۰۶
فصل دوازدهم: عنایت، قضا و قدر.....	۲۰۹
فصل سیزدهم: قدرت واجب تعالی.....	۲۱۱
فصل چهاردهم: واجب تعالی مبدأ موجودات امکانی.....	۲۱۲
فصل پانزدهم: حیات واجب تعالی.....	۲۱۴
فصل شانزدهم: اراده و کلام.....	۲۱۴

- فصل هفدهم: عنایت الهی به خلق و احسن بودن نظام هستی..... ۲۱۵
- فصل هیجدهم: خیر و شر..... ۲۱۶
- فصل نوزدهم: ترتیب افعال الهی یا نظام آفرینش..... ۲۱۷
- فصل بیستم: عالم عقلی..... ۲۱۸
- فصل بیست و یکم: عالم مثال یا برزخ..... ۲۲۱
- فصل بیست و دوم: عالم مادی..... ۲۲۲
- فصل بیست و سوم: حدوث عالم..... ۲۲۳
- فصل بیست و چهارم: دوام و استمرار فیض..... ۲۲۴

بسمه تعالی

و من یؤت الحکمة فقد أوتی خیراً کثیراً^۱

و کسی که حکمت به او داده شد، خیر کثیر به او عنایت گردید.

حمد و سپاس خدای را که وجود و توحیدش به حکمت اثبات می‌شود و ماهیات ممکنه را به وجوب ذاتی خود از استوای مرتبه ذاتش، به جانب دل‌آرای وجود رجحان بخشید و به حکمت خویش سلسله عقول و مثال و ماده را خلعت تحقق آنها مقدر داشت.

سپس ماهیت انسانی را که ثبوتش علت غائی ایجاد عوالم سه گانه بود، از اعتباریت ذاتش به میدان وجود اصیل ارتقا بخشید و آن را آیت احسن الخالقین دانست و بر آن تبارک الله فرمود.

در این سلسله اصیله، نور عقل اول و صادر نخستین را در جسم آخرین پیامبران خویش جعل فرمود، تا نبوت را محصل و با جنبه لا بشرطی‌اش به منزله فصل اخیر و از ناحیه بشرط لائی او صورت نوعیه آن نوع شریف باشد و فلسفه هستی را به فعلیت و تمامیت رساند.

در این راستا علمای امت او این حکمت را با الهام از کتاب و سنت و به استعانت درایت عقلانی خویش استخراج و فلسفه اسلامی و علم کلی الهی را با حکمت متعالیه از قوه به فعل رساندند.

از بهترین کتاب‌های فلسفی در تقریر این حکمت نامی، کتاب باارزش نهایی الحکمة اثر علامه جلیل القدر و رفیع الشأن سید محمد حسین طباطبائی قدس سره القدوسی است.

نوشتار حاضر چکیده‌ای است در تقدیم نمی ازیمی که به تقاضای برخی دوستان به زیور طبع آراسته می‌گردد.

امید است این اثر ناقابل چهره مبهمی از این علم شریف و عرشی ارائه نداده باشد تا محتاج محصل باشد.

و السلام علیکم

سید علی اکبر حسینی‌نژاد

۱۳۸۵ / ۲ / ۲۰